

ASTROLÓGIA

Peter Vereš

Úvod

S astrológiou a horoskopmi sa stretávame od útleho detstva. Znamenie zverokruhu je jedným z prvých atribútov, ktoré si mladý človek osvojí a zapamätá. Je takmer nemožné nájsť človeka, ktorý by nevedel povedať, v akom znamení je narodený a aké znamenia patria do zverokruhu. Horoskopy nachádzame v dennej tlači, časopisoch, televízii, rozhlase, na internete. Svoje znamenie ľudia často uvádzajú na sociálnych sieťach. Mnoho ľudí astrológii a horoskopom verí a mnohí z nich v nich hľadá odpovede a zmysel života. Záujemcovia vyhľadajú astrológa často z vlastnej iniciatívy. Medzi jeho klientmi však nie sú iba ľudia s nižším vzdelaním, inteligenciou alebo v zložitých životných situáciách. O predpovede a veštby sa zaujímajú aj manažeri veľkých spoločností, biznismeni, bankári, podnikatelia, politici, policajti, sudcovia a mediálne známe osobnosti. Astrológia je pritom väčšinou súčasťou šedej ekonomiky. Len v USA zákazníci ročne minú niekoľko sto miliónov dolárov za služby astrológov a veštcov. Väčšinou však dôverčiví ľudia nevedia, čo sa za astrológiou skrýva, akú kvalifikáciu a odbornosť majú astrológovia, akým spôsobom vznikajú horoskopy, veštby, ako pracujú astrológovia a akú výpovednú hodnotu majú ich služby. Paradoxne, verejnosť si často zamieňa astronómiu s astrológiou, azda vďaka denno-dennému vystaveniu horoskopom, vplyvu médií, tradícií a spoločnosti. Pritom astronómia je veda založená na matematike, fyzike, chémii, s často krát s interdisciplinárnym štúdiom ako astrobiológia alebo planetárna fyzika. Astronómia sa študuje na všetkých stupňoch štúdia akreditovaných vysokých škôl na celom svete, astronomické ústavy patria medzi najuznávanejšie vedecké pracoviská. Vďaka poznatkom a fyzikálnej interpretácii astronómie rozumieme Netwonovskému pohybu telies, teórii relativity, kvantovej a jadrovej fyzike, na obežnú dráhu vysielame satelity, ľudí, máme kozmické technológie, ktoré dnes používame v každej domácnosti, máme GPS, televíziu, satelit, počítače. Naopak, astrológia nepoužíva žiadne vedecké postupy: je založená na 2000 rokov starom geocentrickom systéme, bez pochopenia pohybu telies, ich fyzikálnej podstaty, veľkosti, vzdialenosti a kombinuje náboženské prvky z babylonskej, egyptskej a helénskej vytrhnuté z kontextu. Bez adekvátnych vedeckých poznatkov sú preto pohyby a polohy telies v astrológii popísane nepresne. Astrológia sa nedá študovať na žiadnej škole, keďže nepatrí medzi spoločenské ani vedné odbory. Astrológovia si často krát pomáhajú aj inými pavidami alebo ezoterickými postupmi, ako sú numerológia, veštenie z kariet, rôzne ezoterické energie a východné náboženstvá. Prekvapujúco často k reálnym astronomickým úkazom, ako zatmenie Slnka, tesný prelet asteroidu okolo Zeme, prechod Venuše popred slnečný disk, médiá hľadajú k vystúpeniu astronóma aj astrológa. Zdanlivo tak verejnosti nestačí fyzikálny popis javu, jeho popis a výskyt. Astrológ verejnosti predstiera svoju ideu o tom, ako dané javy pôsobia na človeka. Napriek tomu astrológovia často prízvukujú, že astrológia je veda a ich "tajné znalosti a zasvätenie" na ich klientov pôsobia dostatočne tajomne a presvedčivo, aby boli dôveryhodní. Astrológia tak istým spôsobom nahrádza vieru, náboženstvo, poradenstvo alebo psychológa.

Na názornom príklade porovnáam astronómiu s astrológiou, vedu s pavidou: Hospodár si potrebuje na zimu do zásob kúpiť jablká na uskladnenie. Každý rok kupuje 10 kilogramov jablák. Má dve možnosti. Prvou je kúpiť jablká u pestovateľa, ktorý má veľkosklad. Jablká si zákazník vyberie z prepraviek sám, sám si ich odváži na ciachovanej váhe. Jablká môže ochutnať. Bude si istý, že v zásobe bude mať práve 10 kilogramov kvalitných jablák. V prípade pochybností si môže doma alebo inde opäť tovar odvážiť a overiť tak kvantitatívne a kvalitatívne tovar, ktorý nakúpil. Tovar môže reklamovať, vrátiť a dostať späť svoje peniaze. Druhou možnosťou nákupu je počkať si na pojazdného predajcu, ktorý každoročne prichádza do obce. Jeho dodávka je pútavo pomaľovaná ovocnými motívami, reklamnými sloganmi a pôsobí veľmi lákavo. Tento predajca však predáva jablká v debničkách. Kupujúci tak nemôže jablká ani ochutnať, ani vidieť. Debnička je však lákavo pomaľovaná, s nápismi garantujúcimi najvyššiu kvalitu a najlepšiu cenu. Dokonca je na nej aj nápis 10 kilogramov. Zákazník si preto debničku v dobrej viere kúpi a doma ju uskladní. Počas zimy však debničku otvorí a zistí, že v nej nie sú žiadne jablká, iba hlina a polystyrén. Debnička dokonca neváži 10 kilogramov, iba 8.7 kilogramov. Budúci rok však do obce príde iný pojazdný predajca, s inou dodávkou a tovarom opäť ukrytým v nepriehľadných, no lákavých obaloch. Hoci bol zákazník v minulosti oklamáný, silný vplyv reklamy a presvedčivý predajca urobí svoje a pojazdný obchodník opäť predáva. Svoje peniaze už kupujúci nikdy neuvidí, možnosť reklamácie neexistuje. Analógia vychádza z podstaty vedy: vedecký prístup začína hypotézou, ktorá sa vďaka myšlienkovým postupom a logiky vypracuje na teóriu. Na potvrdenie teórie treba zostrojiť experiment alebo pozorovanie. Výsledky experimentu teóriu buď vyvrátia alebo potvrdia. V prípade vyvrátenia sa teória môže meniť tak, aby čo najlepšie popísala experiment alebo sa teória zamietne. Experiment, buď fyzikálny alebo myšlienkový, musí pozostávať iba z overených a principiálnych zákonov. V prípade, ak je teória schopná popísať experiment, stáva sa zákonom. Fyzikálny zákon alebo teória musia byť opakovateľné, tj. ľubovoľný pozorovateľ musí byť schopný danú teóriu overiť s rovnakým experimentom. Naopak, astrológia ponúka iba hypotézy. Astrologické hypotézy nie sú nikdy overované a sú servírované ako fakt o ktorom sa nediskutuje. Aj napriek tomu sa však dajú astrologické tvrdenia často skúmať, čo však vonkoncom nie je pre astrológov želaný stav. Nástroje astrológie nie sú založené na logike alebo iných overiteľných zákonoch. Úspech astrológie však tkvie vo viere v nadprirodzené schopnosti a autoritu astrológa, bez hlbšieho skúmania, čo astrológ ponúka.

V tomto kontexte sa budem zaoberať históriou a vývojom astrológie, základmi, na ktorých stojí súčasná astrológia, chybami, s ktorými operuje, s dôveryhodnosťou astrológov a úspešnosťou ich veštenia.

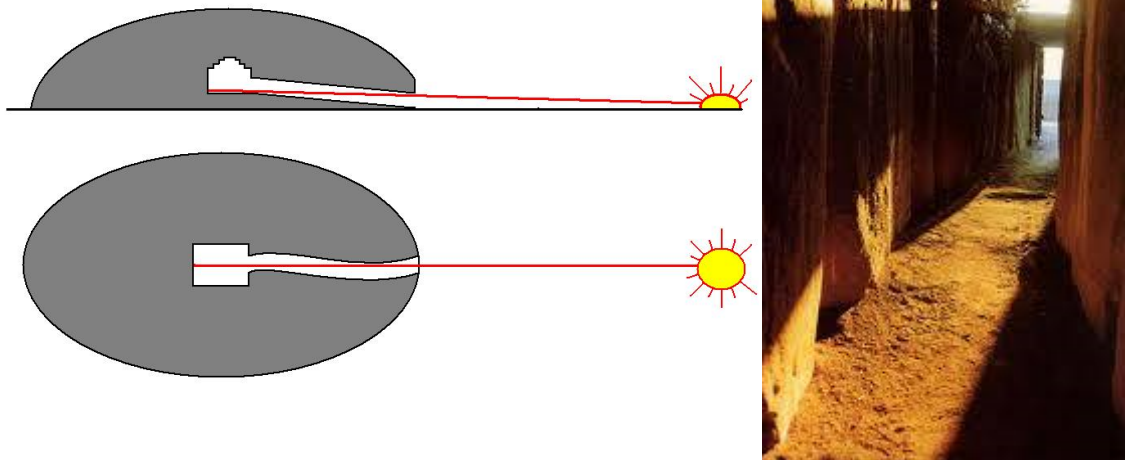
História

Prvé záznamy o záujme človeka o oblohu sú staré viac ako 10 000 rokov. Už na jaskynných maľbách moderného človeka objavujeme motívy hviezdnej oblohy - Slnko, Mesiac, hviezdy. Zdá sa, že obloha bola pre človeka rovnako zaujímavá, ako zvieratá, príroda, ľudia a ich činnosť, ktoré na maľbách zvyčajne nachádzame. O schopnostiach

dedukcie a inteligencie starovekého človeka svedčia megalitické stavby v Európe. Rondely, mohyly a rôzne kamenné svätyne boli postavené v dobe kamennej s orientáciou podľa svetových strán a podľa pohybov, východov a západov Slnka, Mesiaca a významných hviezd. Jedným z najvýznamnejších dní v roku bol deň jarnej rovnodennosti. Na severnej pologuli vtedy končilo chladné obdobie, chudobné na potravu, počas ktorého ľuď trápil nedostatok jedla, choroby a úmrtia. Jarná rovnodennosť znamenala dlhšie a teplejšie dni, prebúdzanie prírody a rodenie mláďat. U nás sa oslavy rovnodennosti spájajú s pálením alebo topením staroslovanskej bohyne zimy a smrti, Moreny. Medzi zaujímavé megalitické stavby patrí zachovalá kopcovitá mohyla Newgrange v Írsku, stará takmer 5000 rokov. Vo vnútri mohyly je jediná, pohrebna miestnosť, ku ktorej vedie 19 metrov dlhá chodba. Chodba však od vstupných dverí stúpa a je kľukatá. Mohyla bola postavená tak, že slnečné lúče dopadajú do pohrebnej miestnosti iba počas východu Slnka počas rannej rovnodennosti malým otvorom nad vstupnými dvermi tak, že nedopadajú na podlahu chodby ale priamo do kobky.

Mohyla v Newgrange

Ilustrácia osvetlenia pohrebnej komory v Newgrange.

Svetoznámu megalitickou stavbou je Stonehenge, ktorý postavili približne 500 rokov po Newgrange. Podľa rozostavania menhirov a jednotlivých častí Stonehenge je jasné, že stavba mala úzky súvis s pohybom telies na oblohe. Tieto vedomosti sa pred vynájdením písma šírili ústne pravdepodobne iba medzi vyvolenou vrstvou - kňazmi, liečiteľmi a šamanmi, nakoľko ostatní členovia spoločnosti trávili čas zberom plodov, primitívnemu poľnohospodárstvu, lovom a inými fyzickými aktivitami, ktorými žila komunita a obec. Vďaka dostatku voľného času títo kňazi celý život pozorovali nočnú oblohu a identifikovali pravidelné cykly, súvis pohybu Mesiaca, Slnka, hviezd na oblohe a výskytu planét v súvislosti s ročnými obdobiami. Tieto poznatky slúžili v prvom rade ako kalendár. V neposlednom rade ich však kňazi využívali ako dôkaz svojich nadprirodzených a výnimočných schopností a ako súčasť náboženských rituálov. Kňaz, respektíve šaman, dokázal podľa polôh objektov na oblohe určiť, kedy migruje zver, kedy sa oteplí, kedy je čas siatia, kedy sa má žať a kedy sa má pripravovať na zimu alebo sťahovanie. Išlo o životne dôležité informácie a schopnosť, ktoré u vtedajšieho človeka vzbudzovali bázeň, úctu a rešpekt voči vybranej kaste, ktorá danými vedomosťami disponovala. Rovnaké správanie dodnes pozorujeme u primitívnych kmeňov v Amazónii a Novej Guinei. Treba však dodať, že vtedajší ľudia nerozumeli, o aké javy ide: nemali vedomosti, že Slnko, Mesiac, hviezdy a planéty sú kozmické telesá. Ak odhliadneme od mytologickej a náboženskej interpretácie hviezdnej oblohy, ktorá sa líšila od kultúry ku kultúre, ľudia pozorovali iba pohyb a pravidelné cykly bodov na oblohe a boli z nich schopní dedukovať súvis s ročnými obdobiami, bez reálneho porozumenia podstaty daných objektov a javov.

Pozorovanie a zaznamenávanie polôh nebeských telies dosiahlo nevídaný rozmach v ranných civilizáciách: v Mezopotámii a Egypte, neskôr u Mayov v strednej Amerike. Egyptské pyramídy v Gize (2560 p.n.l.), z ktorých Cheopsova pyramída s výškou 147m bola najvyššou stavbou na svete po dlhých 3700 rokoch, sú postavené vzhľadom na polohy významných hviezd. Severná šachta z kráľovskej komnaty ukazuje na hviezdu Kochab v Malom Voze počas jej hornej kulminácie (viď obr.). Hoci v dnešnej dobe táto

hviezda nie je významná, pred 4500 rokmi sa počas hornej kulminácie medzi touto hviezdou a ďalšou známou dvojhviezdou, Mizar a Alcor vo Veľkom Voze, nachádzal v blízkosti Thubanu v súhvezdí Draka severný svetový pól, okolo ktorého sa otáčala celá obloha. V súčasnosti sa kvôli precesii nachádza severný svetový pól v blízkosti Polárky v Malom Voze. Nasmerovanie šachty smerom rotačnej osi oblohy, k akémusi strediu sveta, malo pravdepodobne za účel pripraviť odchod faraóna do podsvetia. Južné šachty naopak smerujú k pásu Orióna a k Síriovi, najjasnejšej hviezde na oblohe (okrem Slnka). Pyramídy sú taktiež postavené severojužným smerom a ich pozície podľa niektorých teórií vynikajúco zapadajú do polôh troch hviezd v pásu Orióna.

Ilustrácia polohy severného svetového pólu pred 5000 rokmi, priamkou sú spojené Mizar a Kochab. Vpravo hore – súhvezdie Orión. Dole – pyramídy v Gize porovnané veľkostí a polohou s hviezdami v pásu Orióna.

V mayskej civilizácii mala okrem Slnka významné postavenie Venuša. Ako aj v iných kultúrach, aj tu predstavovala božskú bytosť - tento krát opereného hada Quetzalcoatla (Xolotla). Jej pozorovaniu bolo zasvätené observatórium v kultúrnom centre Chichen Itza. Aj hlavná pyramída v tomto kultovom stredisku súvisela astronómiou. Pyramída má 91 schodov zo štyroch strán a hlavnú oboetnú plošinu na vrchole, čo je v súčte 365, počet dní v roku. Ako aj v iných kultúrach, aj pre Mayov mal deň jarnej rovnodennosti veľký význam. Počas východu Slnka v čase rovnodennosti vrhajú schody tieň v podobe vlniaceho sa hada (Quetzalcoatla), ktorý je dobre viditeľný aj v dnešnej dobe. Hoci

staroveké kultúry nemali astronomické prístroje a na pozorovanie používali výhradne ľudský zrak alebo vhodne postavené stavby, pravdepodobne generácie pozorovaní dosiahli neuveriteľnú presnosť v určovaní cyklov. Mayovia vypočítali dĺžku synodického mesiaca (od splnu k splnu) na tisícinu dňa, určili synodickú periódu Venuše (vzhl'adom na polohu voči vybranej hviezde) na stotinu dňa, synodickú periódu Marsu na desatinu dňa a dĺžku tropického roka (vzhl'adom na jarnú rovnodennosť) na jednu tisícinu dňa.

Mayské mesto Chichen Itzá a astronomické observatórium El Caracol.

V historickom kontexte vznikla astronómia a astrológia súčasne. Už z gréckeho slova astronomos vyplýva, na čo primárne astronómia slúžila - na meranie a zaznamenávanie nebeských úkazov a výpočty budúcich polôh objektov. Naopak, slovo astrologos vyjadruje vedu v zmysle interpretácie, čo dané javy znamenajú. Z gréčtiny tak aj ostatné vedy sú lógie - biológia, fyziológia, speleológia, pretože okrem popisu sa snažia objekt záujmu aj vysvetliť. Treba však zdôrazniť, že staroveké národy spájali astrológiu výlučne z nadprirodzenými javmi a náboženstvom. Preto interpretácia astronomických javov

nesmerovala k fyzikálnemu vysvetleniu daného javu, ale k subjektívnemu priradeniu nadprirodzena a vplyv na človeka a korelovala s dobovými predstavami sveta.

V Mezopotámii, cca 3000 rokov p.n.l., vykonávali astronómiu a astrológiu výlučne kňazi. Hviezdy ľuďom odkazovali úmysly bohov. Budúcnosť predpovedali z vnútornosti obetovaných zvierat (napríklad z pečene, ktorá sa považovala za centrum duše). Prvý astrologický text zachovaný v písomnej podobe sa nazýva Enuma Anu Enlil. Je napísaný na 68-70 hlinených tabuľkách, klinovým písmom a obsahuje 6500-7000 veršiek. Niektoré z nich majú astrologický charakter.

Napríklad:

"Keď je nový mesiac pozorovaný po prvý krát, je čas, aby vládca prehovoril k ľudu. Ľud bude šťastný."

"Keď sa deň prestane predlžovať, nastane doba dlhých dní a krátkych nocí".
"Ak je východ Slnka krvavý v Nisanu (terajší mesiac marec-apríl), je čas, kedy nastane vojna".

Babylonskí astrológia hľadali súvis medzi fázami Mesiaca, planétami, hviezdami. Ich veštby vychádzali aj z atmosférických javov ako sú halové javy. Vďaka písomným záznamom boli schopní predpovedať zatmenia Mesiaca. Pozorovali Slnko, jeho farbu, vzhľad, najmä pri východe a západe, jeho vzhľad cez mraky a počas zatmení. Do astrologických predpovedí vstupovali aj zemetrasenia a blesky. V tomto období vznikli pomenovania hviezd, planét a súhvezdí, pomenovanie zvieratníka. Babylončania identifikovali 7 blúdiacich telies - ktoré sa pohybovali vzhľadom na nehybné hviezdy. Planéty predstavovali jednotlivých bohov: Jupiter=Marduk, Venuša=Ištar, Saturn=Ninurta, Merkúr=Nabu, Mars=Nergal, Mesiac=Sin, Slnko=Šamaš. Títo bohovia sa medzi hviezdami pohybovali v páse, ktorý Babylončania rozdelili na 12 rovnakých častí (podľa svojej šesťdesiatkovej sústavy), čo bol základ neskoršieho zverokruhu. Tieto časti nazývali domy. Každý dom predstavoval istú oblasť života človeka: 1. život, 2. bohatstvo-chudoba, 3. bratia, 4. rodičia, 5. deti, 6. zdravie-choroba, 7. žena-muž, 8. smrť, 9. viera, 10. dôstojnosť, 11. priateľstvo, 12. nepriateľstvo. Predpovedanie budúcnosti však vychádzalo z istej logiky. Napríklad isté astronomické javy sa priradili k pozitívnym alebo negatívnym spoločenským udalostiam na základe historického priradenia. Taktiež sa astronomické úkazy asociovali s prírodnými úkazmi. Vždy však tým spôsobom, že najskôr sa daná udalosť prihodila, pričom sa pozoroval astronomický jav a ďalej sa rovnaká asociácia používala v predpovediach. Napríklad sa verilo, že skorší ako predpovedaný prvý východ nového Mesiaca znamenal negatívny jav (porážka, smrť, neúroda). V skutočnosti však dané negatíva nastávali až po javoch a dodatočne sa zisťovalo, aké javy sa vyskytovali na oblohe pri daných nešťastiach (asociácie a zovšeobecňovanie). Napríklad ak nový Mesiac vychádzal v mrakoch, bolo to priaznivé znamenie - dážď. Išlo však iba o logickú interpretáciu, pretože zriedkavé fronty prinášajúce dážď prichádzajú v Mezopotámii väčšinou od východu. Vtedajšia astrológia a kňazi boli veľmi spätí s kráľom. Všetky ich veštby mali prispieť ku blahu kráľa a národa. Význam astrológie (a jej súčasti, astronómie) vyzdvihol asýrsky kráľ Ašurbanipal (vládol od 668 p.n.l. do 625 p.n.l.) založením astrologickej knižnice (v rámci ktorej sa pri vykopávkach v Ninive našiel aj známy Epos o Gilgamešovi). Astrológovia kráľovi pravidelne predpovedali astronomické úkazy a slúžili ako nástroj jeho politickej moci.

V Egypte sa ročné obdobia určovali podľa prvých východov súhvezdí. Okrem náboženského významu slúžili ako kalendár na určovanie pravidelných záplav na Níle a času sejby. Až po dobytí Egypta Alexandrom v roku 332 p.n.l. grécky vplyv priniesol horoskop. Splynutím gréckej, mezopotámskej a egyptskej astrológie a položili základy súčasnej západnej astrológie. Počas viac ako tisíc päťsto rokov sa základným astrologickým dielom, dodnes používaným, stal Ptolemaiov Tetrabiblos, v ktorých autor predstavil planéty, domy a zverokruh vo forme, ako ho poznáme v súčasnosti. Ptolemaios do astrológie priniesol silnú vieru v osud a silný vplyv nebeských telies na Zem. V helénskej kultúre mala astrológia vplyv na všetky oblasti života: na botaniku, chémiu, zoológiu, mineralógiu, anatómiu a medicínu. V starom Grécku mali jednotlivé kamene, kovy, farby, rastliny, lieky a zvieratá priradenie k znameniu, planétam a hviezdám. Aj ľudské telo bolo rozdelené na 12 častí podľa znamení - od hlavy (Baran) po nohy (ryby). Medicína a liečenie chorôb boli úplne pod vplyvom astrológie.

V rannom stredoveku, po zániku západorímskej ríše, sa antická kultúra, vrátane matematiky, astronómie, medicíny a vedy, presunula na dvory moslimských učencov, najmä do Arábie a Perzie. Do Európy sa späť tieto zabudnuté vedomosti vrátili paradoxne v mierne pozmenenej podobe až po 12. storočí. Medzi významných moslimských astrológov patrili Albumasur, Al Khwarizmi (matematik, astronóm, astrológ, geológ, otec algoritmov a algebry). V tomto období vznikli arabské názvy hviezd, ktoré sa používajú dodnes. V tejto kultúre sa prvýkrát objavujú učitelia, ktorí vystupujú proti astrológii: Avicenna, Averroes, Al-Farabi, Ibn-al-Haytham. Dôvody ich odporu boli buď náboženské alebo konfrontačné: astrológia sa nezakladá na empirických dôkazoch, jej závery sú iba domnienkové a nedajú sa dokázať. S argumentmi proti astrológii vyrukoval aj Ibn Qayyim Al-Jawziyya (1292-1350), ktorý tvrdil, že hviezdy sú väčšie ako planéty, prečo má nevýrazný a vzdialený Merkúr taký istý vplyv ako veľké Slnko, prečo majú vplyv imaginárne body dráhy Zeme (uzly), prečo majú vplyv iba hviezdy na ekliptike (zvieratník), nie hviezdy mimo ekliptiky? Taktiež bez použitia optických prístrojov rozoznal, že Mliečna cesta obsahuje množstvo hviezd a zaujímal sa, prečo astrológovia neberú do úvahy Mliečnu cestu, keď obsahuje toľko veľa hviezd? Ako vplýva vzdialenosť?

Počas renesancie sa astrológia stala tajomným odborom, verejne nepraktizovaná a nepodporovaná katolíckou cirkvou. Astrológia začala mať vplyv na počasie, vplývalo na ňu kabalistické učenie, alchýmia. Astrológia sa stáva viac predpovednou. Astrológovia sa nazývajú "mathematici". Medzi najvýznamnejších astrológov renesancie patrili Johannes de Sacrobosco (1195-1256) a Guido Bonatti (~1260-1300). Astrológia sa stala finančne zaujímavá a dostupná iba pre bohatšie vrstvy. Aby mali klienti dobrý životný horoskop, v úradných záznamoch menili svoje dátumy narodenia. V tomto období si kvôli finančnému zabezpečeniu astrológiou privyrábali aj neskôr uznávaní vedci (Galileo, Brahe, Kepler).

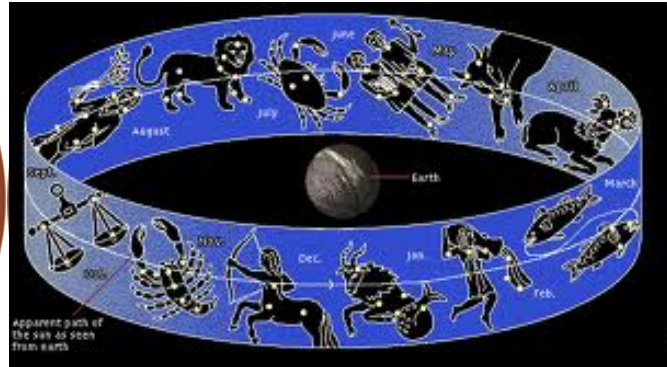
Paradoxne, počas stredoveku sa obloha veľmi nesledovala. Po úpadku arabskej astronómie sa veštilo z tabuliek a z ruky. Horoskop sa často upravoval dodatočne, aby súhlasil s predpovedanými javmi, ktoré sa už udiali.

Za zmienku stojí aj astrológia v kultúre, ktorá po tisícročia neprišla do kontaktu so západom. Pre čínsku astrológiu, na rozdiel od západnej, polohy hviezd a planét pri narodení človeka nehrali rolu. Astrológia sa rozvíjala súčasne s astronómiou, najmä počas dynastie Han (200 p.n.l - 200 n.l.). Astrológia bola silno spätá s východnou filozofiou a založená na princípe troch harmónií: Zem, nebo a voda a princípoch wu xing (ohň, zem, kov, voda, drevo), jing a jang, 5 planét, 10 členom cyklickom numerickom systéme a lunisolárnom kalendári. Venuša bola spätá s kovom, Jupiter s drevom, Merkúr s vodou, Mars s ohňom, Saturn so zemou. Čínski astronómovia detailne zaznamenávali nebeské úkazy a najmä premenlivé javy, ako zjavenie komét, supernov a zatmenia Slnka a Mesiaca. Známy je príbeh dvoch kráľovských astrológov Hsi a Ho, ktorí zanedbali svoje povinnosti a nepredpovedali zatmenie Slnka. Keďže išlo o nečakaný jav, ľudia si v panike mysleli, že Slnko požiera veľký čierny drak, preto naň strieľali z lukov a bubnovali. Cisár dal za trest oboch astrológov sťat'.

Zaujímavý je aj nepredpovedaný kozmický úkaz, ktorý nastal 28.5.585 p.n.l. Toto úplné zatmenie síce predpovedal Táles z Milétu, ale informácia sa zrejme nerozšírila ďaleko. V tento dátum prebiehala vojna medzi Lýdiou a Medeou. Keď nečakane nastalo zatmenie, obe strany prestali bojovať. Z veľkého strachu vojnu okamžite ukončili a obe strany uzatvorili dvojité sobáš.

Základy astrológie

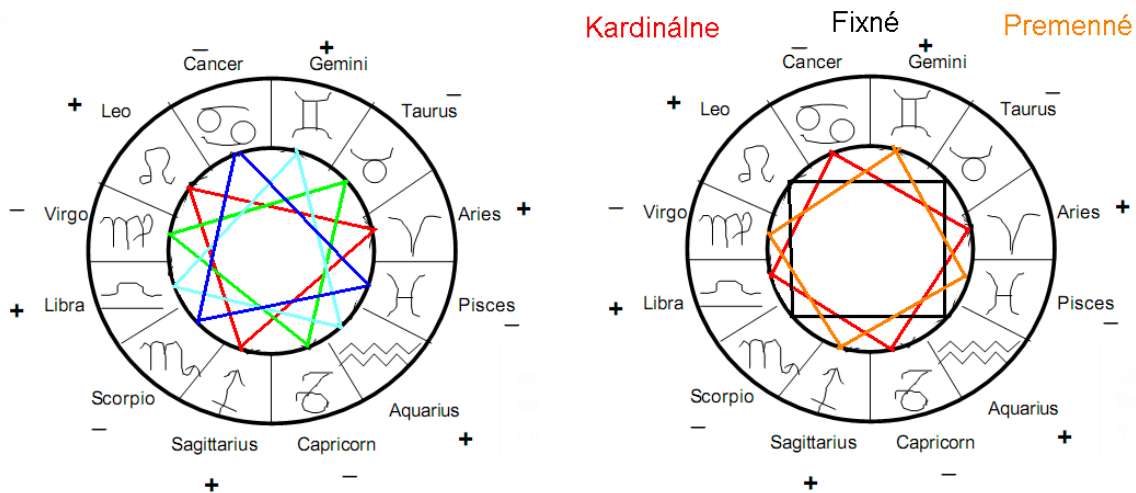
Súčasná západná astrológia vychádza z geocentrického modelu, kde Zem je nehybná a všetky planéty (v astrológii sa Mesiac a Slnko považujú za planéty) pohybujú okolo Zeme vzhľadom na nehybný zvieratník (zverokruh, zodiak). Zvieratník je pás plus-mínus 5 stupňov od ekliptiky. Pre astrológa nie je podstatné, v akej vzdialenosti sú telesá od Zeme, iba aké sú vzájomné polohy objektov vzhľadom na zvieratník rozdelený na 12 rovnakých častí po 30 stupňov. Toto rozdelenie pochádza ešte z Mezopotámie a súčasné znamenia pochádzajú z Ptolemaiovho Tetrabiblosu. Prvým znamením je Baran, začína jarným bodom - zdanlivým bodom, na ktorom sa nachádza Slnko počas jarnej rovnodennosti, resp. kde sa Slnko nachádzalo pred 2000 rokmi (v čase písania Tetrabiblosu). Znamenie sa človeku priradzuje na základe toho, v akom znamení (segmente po 30 stupňov) sa nachádzalo Slnko počas dátumu jeho narodenia. V astrológii sa pre znamenia používajú buď preložené názvy súhvezdí, ich latinské názvy alebo ich piktogramy. Každé znamenie má isté vlastnosti, ktoré vychádzajú z Tetrabiblosu:

Rozdelenie ekliptiky na 12 rovnakých častí – znamení. Piktogramy znamení.

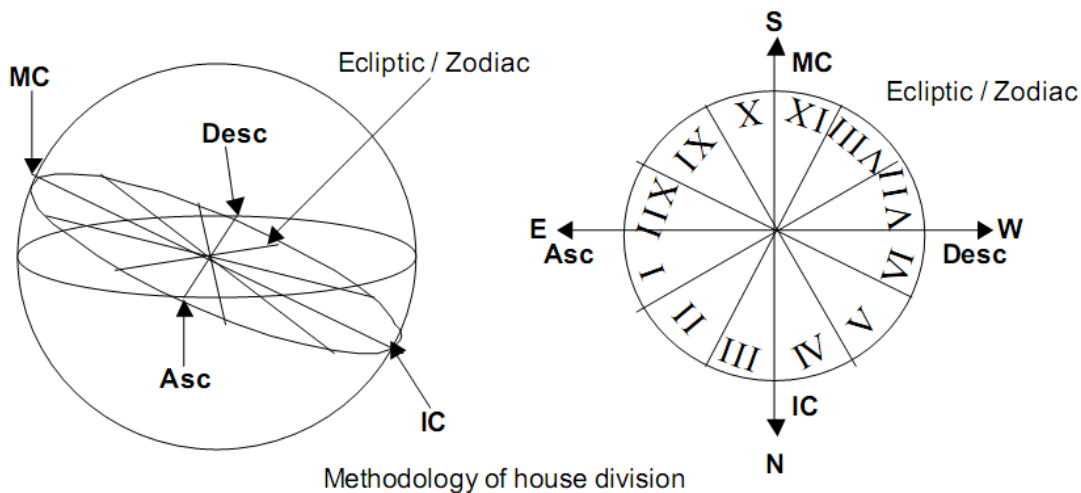
- Baran = energia, aktivita, podnikavosť
- Býk = materializmus, zmysel pre praktičnosť, vytrvalosť
- Bliženci = komunikatívnosť, sociálne cítenie
- Rak = sociálna práca, starostlivé a pomáhajúce profesie
- Lev = autorita, vodcovstvo, vitalita
- Panna = vedeckosť, analytické myslenie
- Váhy = umeleckosť, zmysel pre rovnováhu, meditatívnosť
- Škorpión = sex, medicína, veda, intenzita
- Strelec = šport, idealizmus, náboženstvo, filozofia
- Kozorožec = ambície, politika
- Vodnár = humanizmus, intuícia
- Ryby = snílek, nesebeckosť

Okrem toho sú znamená rozdelené podľa polarít: pozitívne (muž - extrovert), negatívne (žena - introvert). Znameniam zodpovedajú jednotlivé živly (ohn - spravodlivosť, morálka, zákony, fair play, pravda, sila, spiritualita; zem - majetníctvo, sociálna prispôsobivosť, slušnosť, elita, biznis, zmyslové potešenia, jedlo, pitie; vzduch - vedomosti, informácie, komunikácia, jazyk, skúsenosť, racionalita, sebeckosť, zbrklosť, hnev; voda - hĺbka, emócie, tichosť, rezervovanosť, emócie, láska, citlivosť, umenie, kreativita, pozorovanie, umenie) a kvality: kardinálne (iniciatíva, kreativita, vodcovstvo), fixné (stabilita, determinizmus, hĺbka, vytrvalosť), premenlivé (prispôsobivosť, otvorenosť, poskytujúce pomoc, služby).

Astrologické atribúty znamení.

Do osudu človeka významne zasahujú význačné body v čase narodenia: Ascendant - vychádzajúci bod na ekliptike v momente narodenia, imum caeli - kulminujúci bod na ekliptike, medium caeli - dolná kulminácia na ekliptike, descentant - zapadajúci bod na ekliptike. Zvieratník je v momente narodenia rozdelený na 12 rovnako veľkých domov, prvý dom sa počíta od polohy ascendentu od východu smerom na sever. Poloha ascendentu pre rovnaký dátum závisí od zemepisnej šírky.

Ilustrácia polôh ascendentu, descentantu imum a medium caeli, rozdelenie domov.

Aj domy sú rozdelené podľa vlastností, elementov, rozdelené na angulárne ((1,4,7,10): akcia, kardinálne znamenia), náhradné ((2,5,8,11): účelnosť, stabilizácia, fixné znamenia) a kadentné ((3,6,9,12): prechod, zmena, adaptácia, premenné znamenia).

- I osobnosť, postava, osoba, ego (ohň)
- II financie, vlastníctvo, ekonomika, plat (zem)
- III príbuzenstvo, bratia, sestry, susedia (vzduch)
- IV rodičia, domov, predkovia, nehnuteľnosť, poľnohospodárstvo (zem)
- V vlastné dieťa, vzdelanie, láska, život (ohň)
- VI zamestnanie, vojenčina, zdravie (zem)
- VII sociálne post., manželstvo, politika, partnerstvo, nepriatelia (vzduch)
- VIII smrť, pohreb, dedičstvo, okultizmus, mysticizmus (zem)
- IX spirituálny život, profesia, česť, sláva (ohň)
- X sociálne postavenie, profesia, česť, sláva (zem)
- XI priatelia, sociálny život (vzduch)
- XII uväznenie, choroba, odlúčenie, samota, tajomstvá, kriminálnosť (zem)

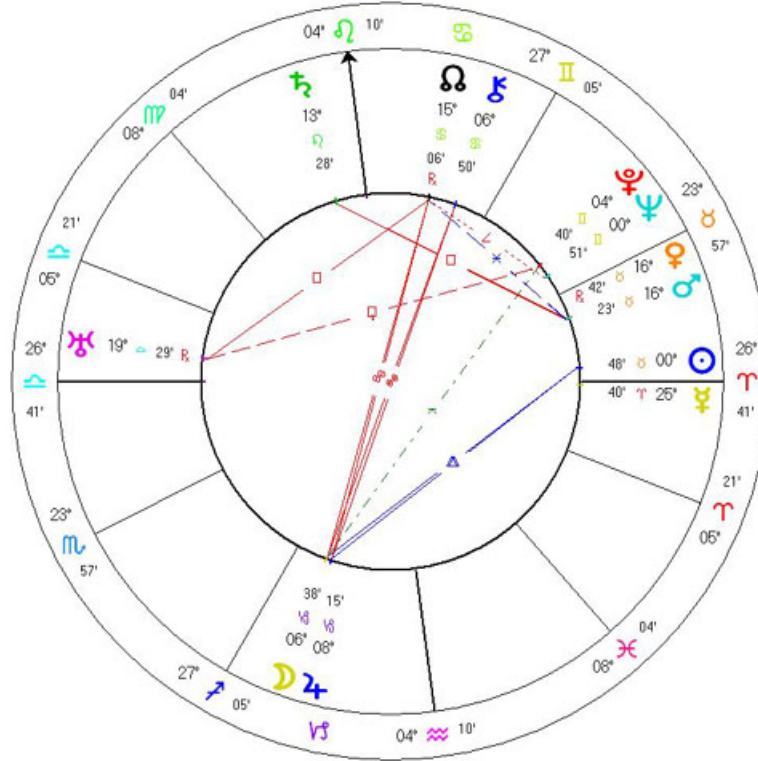
Domy majú rovnakú dôležitosť ako jednotlivé znamenia. Vychádzajú však zo zastaraných predstáv o pohybe nebeských telies a geocentizmu, preto majú niekoľko logických problémov. Prvý dom sa počíta od miesta, kde horizont pretína ekliptiku. V polárnych oblastiach sa stáva, že časť zverokruhu nikdy nevychádza nad obzor. Preto tam pre niektoré znamenia neexistuje ascendant a nedajú sa určiť domy a ani horoskopy. Napríklad na Aljaške, v severnom Nórsku a na Sibíri, Strelec a Kozorožec nikdy nevychádzajú nad obzor, pričom Blíženci a Rak nikdy nezapadajú. V extrémnom prípade, na póloch, priesečník zvieratníka a horizontu ostáva v tých istých bodoch – v jarnom a jesennom bode. Znamenia od Barana a Panny sú tak neustále nad obzorom a od Váh po Ryby pod obzorom. Žiadne znamenie nevychádza ani nezapadá a ascendant je statický. Analogická situácia nastáva na južnom pôle.

Obdobné atribúty majú aj planéty:

- Slnko = sila (životná, sebaúcta, sila, ambície, autorita)
- Mesiac = podvedomie (citlivosť, inšpirácia, zmätok, zvelič, chaos, psychika)
- Merkúr = komunikácia (intelekt, prispôsobivosť, reč)
- Venuša = harmónia (emócie, erotika, umenie, vzťahy)
- Mars = energia (túžba, hnev, odvaha, sila, technika, vojna)
- Jupiter = expanzia (filozofia, náboženstvo, prebiehavosť, financie, súdy)
- Saturn = koncentrácia (melanchólia, samota)
- Urán = kríza (intuícia, nezávislosť, revolúcia, okultizmus)
- Neptún = inšpirácia (úrodnosť, podvedomie, vedomie, emócie)
- Pluto = bod zlomu (kríza, smrť)

Hlavným cieľom astrológa je dať dané atribúty dokopy a interpretovať ich význam, pre predpovedanie budúcnosti a zisťovania minulosti. Astrológ sleduje tzv. aspekty, uhly medzi planétami a význačnými bodmi. Atribúty majú svoju váhu na základe významnosti aspektov: konjunkcia je 0 stupňový uhol, Opozícia 180, Kvadratura 90, menej významné sú uhly 120, 60, 45, 135, 150.

Adolf Hitler
Natal Chart (154)
 20 Apr 1889 NS
 6:30 pm LMT -0:52:08
 Braunsau, Germany
 48°N15' 013"E02'
Geocentric
Tropical
Placidus
True Node

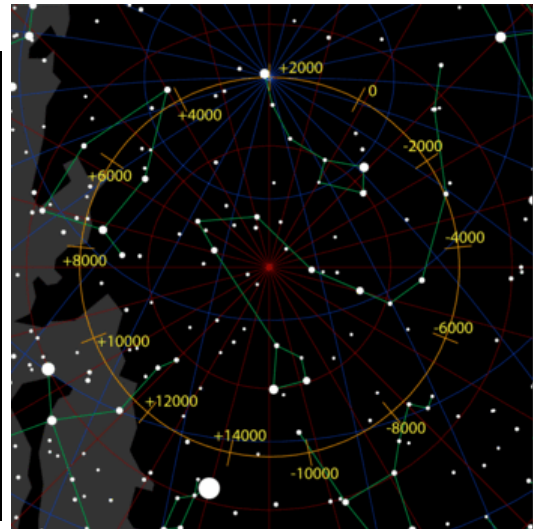
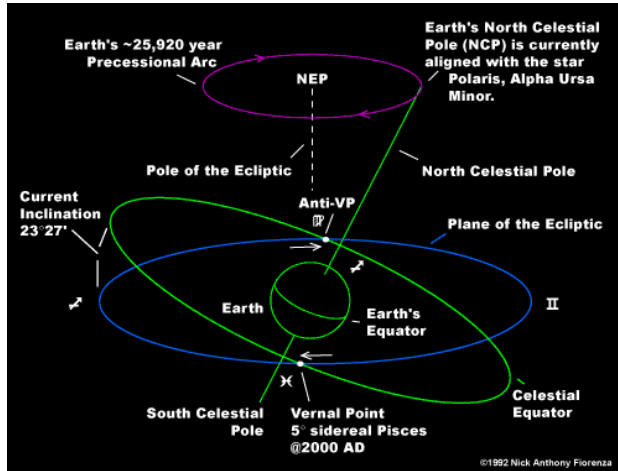
Horoskop je zobrazenie priemeru planét, hviezd a Slnka ku danému dňu spolu s význačnými bodmi. Toto je rodný horoskop Adolfa Hitlera.

Pospájaním daných atribútov vzniká zoznam vlastností, ktoré astrológ interpretuje a vzniká horoskop.

Logické problémy

Medzi najväčšie problémy západnej astrológie patrí neaktuálnosť a zastaranosť vedomostí o vesmíre. Astrológia totiž neuvažuje precesiu jarného bodu. Precesia zemskej rotačnej osi spôsobuje pohyb severného svetového pólu po kružnici s polomerom približne 23.5 stupňa a periódou 25 800 rokov okolo pólu ekliptiky. Preto pred 5000 rokmi bola severkou hviezda Thuban v Drakovi a o 12 000 rokov sa ňou stane Vega v Lýre. Pomalý pohyb jarného bodu však znamená, že poloha prvého znamenia sa postupne posúva na pozadí nehybných hviezd. Za 2000 rokov, kedy bol napísaný Ptolemaiov Tetrabiblos, sa jarný bod posunul o takmer 30 stupňov. Preto sa už v súčasnosti súhvezdia nezhodujú so znameniami! Okrem toho majú súhvezdia v modernej astronómii pevne stanovené hranice, ktoré sa nezhodujú so starovekými predstavami. Preto už hneď prvý atribút astrológie, znamenie zverokruhu, je nesprávny. Človek, ktorý sa narodil podľa astrológov v Býkovi, by mal mať znamenie Rýb, ak astrológovia myslia pôsobenie hviezd na človeka vážne. Tabuľka uvádza klasické astrologické trvanie znamenia (30 dní) oproti reálnemu pohybu Slnka a jeho času stráveného v jednotlivých súhvezdiach. Z tabuľky vidno, že súhvezdia nie sú rovnako veľké. Najdlhšie Slnko ostáva v Panne, 44 dní a najkratšie Škorpiónovi, 6 dní. Na zvieratníku sa dokonca nachádza aj 13 súhvezdie - Hadonos, ktorý predstavuje gréckeho boha Asklépia držiaceho hada. Ptolemaios tak

prebral Babylonské rozdelenie zvieratníka a ignoroval tak dokonca dobové, grécke súhvezdie Hadonosa, ktoré už bolo v jeho dobe známe a zvieratník cez toto súhvezdie prechádzal.

Precesia zemskej osi mení polohu severného pólu na hviezdnom pozadí a taktiež posúva jarný bod po ekliptike. čím mení viditeľnosť jednotlivých súhvezdí (a znamení) vzhľadom na ročné obdobie.

Súhvezdie	Súhvezdie	dátum	trvanie	znamenia
PISCES	Ryby	Marec 14 - April 19	37	19.2.-20.3.
ARIES	Baran	April 20 - Máj 15	26	21.3.-19.4.
TAURUS	Býk	Máj 16 - Jún 21	37	20.4.-20.5.
GEMINI	Bliženci	Jún 22 - Júl 21	30	21.5.-20.6
CANCER	Rak	Júl 22 - August 10	20	21.6.-22.7
LEO	Lev	August 11 - September 17	38	23.7.-22.8
VIRGO	Panna	September 18 - Október 31	44	23.8.-22.9.
LIBRA	Váhy	November 1 - November 24	24	23.9.-23.10.
SCORPIUS	Škorpión	November 25 - November 30	6	24.10.-23.11.
OPHIUCHUS	Hadonos	December 1 - December 18	18	
SAGITTARIUS	Strelec	December 19 - Január 20	33	22.11.-21.12.
CAPRICORNUS	Kozorožec	Január 21 - Február 16	27	22.12.-19.1.
AQUARIUS	Vodnár	Február 17 - Marec 13	25/26	20.1.-18.2.

Porovnanie klasických, astrologických znamení a reálnej polohy Slnka v súhvezdiach.

Experiment ako overenie astrologických veštieb

Pri čítaní denných horoskopov sa môžeme pozastaviť nad niektorými otázkami: Aká je pravdepodobnosť, že jedna dvanástina ľudstva bude mať dnes podobný alebo rovnaký deň? V skutočnosti asi veľmi nízka, keď si predstavíme celkový počet ľudí (7 miliárd) a iba 12 znamení, ktoré im majú v daný deň určovať osud. Prečo je pre astrológov na určenie znamenia podstatný okamih narodenia, nie počatia? Čo sa stane, ak dieťaťu lekár umelo posunie pôrod? Bude mať dieťa iné vlastnosti? Prečo astrológovia nevedia predpovedať výsledky lotérie a športových prenosov? Prečo sami nevyhrávajú v hazardných hrách, pričom sami tvrdia, že astrologie vie tieto otázky jednoznačne zodpovedať?

V staroveku boli známe iba planéty viditeľné voľným okom. V novoveku sa však objavili Urán, Neptún a Pluto (neskôr degradované), ku ktorým neexistovali atribúty. Astrológovia však okamžite nové planéty zapracovali a "priradili" im vlastnosti. Na základe čoho? Boli dovtedajšie horoskopy bez neobjavených planét nepresné? Medzi základné problémy patrí interpretácia horoskopu. Jednotliví astrológovia interpretujú aspekty, polohy planét a vplyvy jednotlivých prvkov rôzne. Bežne sa stáva, že personalizovaný horoskop pre toho istého človeka od dvoch astrológov sa líši. Existuje veľa astrologických smerov, škôl, rôzne postupy, metódy, čím sa interpretácia horoskopov stáva defakto voľnou a neviazanou na samotnú podstatu astrologie, ktorou astrológovia operujú pre svoju dôveryhodnosť.

Paradoxom je, že horoskop je ovplyvnený akousi neznámou kozmickou silou, neznámou formou energie, ktorú posielajú na človeka planéty a hviezdy. Táto sila však nezávisí podľa astrológov od vzdialenosti, ale od vlastností planét a ich postaveniu na oblohe (projekcia na sféru, resp. jednorozmernú rovinu ekliptiky). Keď teda nezávisí od vzdialenosti, prečo aj iné, hmotnejšie objekty, nepôsobia na človeka? Napríklad hviezdy, celé galaxie, kvazary. Prečo nemá význam Mliečna dráha, ktorá je projekciou našej Galaxie a dvakrát pretína zvieratník? Prečo majú vplyv iba znamenia zverokruhu? Prečo nie ostatné súhvezdia, čo i len hneď susediace so súhvezdiami zverokruhu? Prečo astrológovia ignorujú 13. súhvezdie, precesiu? Prečo majú rôzne národy odlišnú astrologiu a ich výpočty fundamentálneho vplyvu hviezd na človeka, ako tvrdia astrológovia, sú diametrálne odlišné?

Aj napriek množstvu nezodpovedaných otázok by však väčšina zákazníkov astrológov a samotní astrológovia kontrovali tým, že horoskopy im vynikajúco vychádzajú a sú pravdivé. Je to naozaj tak?

Forerov efekt

V roku 1948 Bertram R. Forer, uznávaný americký psychológ, rozdal študentom štandardizovaný osobnostný dotazník, ktorý študenti vyplnili. Forer im sľúbil, že dotazníky individuálne vyhodnotí a študentom vypracuje osobnostné profily. Študenti

svoje osobnostné profily dostali a ako úlohu mali vyhodnotiť na škále 0 až 5 (body), nakoľko Forer identifikoval ich osobnosť. Výsledky boli šokujúce – priemerný počet bodov bol 4.26, drvivá väčšina študentov so svojim profilom úplne súhlasila. O to väčšie bolo ich prekvapenie, keď im Forer oznámil, že každý z nich získal rovnaký osobnostný profil, ktorý Forer zložil z náhodne vystrihnutých horoskopov z dennej tlače. Ako je možné, že náhodne vybrané texty väčšina študentov bez problémov akceptovala? Horoskopy sú totiž napísane veľmi vágne, všeobecne, obsahujú niekoľko informácií, ktoré si niekedy buď protirečia, alebo ponúkajú viac možností. Subjekt si tak selektívne prisvojí vlastnosti, ktoré v danom horoskope nájde, pričom tie nevhodné alebo nepasujúce si defakto nevšímne. Tento test sa dodnes vykonáva v rámci štúdia psychológie a veľmi všeobecný osobnostný profil býva vždy respondentmi ohodnotený veľmi vysokým skóre. Tento jav je vždy využívaný astrológmi, veštcami, senzibilmi, numerológmi, grafológmi a liečiteľmi. Lahká uveriteľnosť objektívne veľmi všeobecnej veštby vyplýva z podvedomej psychiky, sebaklamy, subjektívnej valorizácii a selekcii. Podľa psychologického výskumu Forerovmu javu najviac podliehajú ľudia v hraničných životných situáciách, v neistote, neurotické alebo psychicky labilné osoby, hľadajúce riešenie, nádej a odpoveď.

Cold reading

Čítanie klienta „na studeno“ praktizujú astrológovia, veštcí, senzibilovia a liečitelia. Ide o nepriame získavanie informácií o klientovi počas rozhovoru tak, že si to klient neuvedomuje a je presvedčený, že veštec získal tieto informácie nadprirodzenou cestou. U veštea si to vyžaduje pozornosť a dedukciu – sledovanie výzoru, oblečenia a mimických pohybov klienta počas veštby, keď veštec pružne reaguje na akékoľvek negatívne náznaky a mení tému a udržiava klienta v napätí, neustále vyžaduje súhlas s tým, čo veštec predkladá. V prípade kladnej odozvy veštec zopakuje zistený fakt inými slovami tak, aby klient získal pocit, že veštec danú informáciu zistil sám. Klient si z rozhovoru vyberá selektívnym vnímaním iba fakty, ktoré sa mu hodia, striehne na každé slová, ktoré popisujú jeho situáciu ignorujúc pravdepodobnostné hádanie a veľmi všeobecné vety, ktoré astrológ postuluje. Keby si klient astrológovu veštbu nahral, rozoznal by v nej jednotlivé časti – hádanie a triafanie sa do klienta, nájdené oporné body, zachytenie sa, analýza a diagnóza klienta (otázky na danú tému, preformulovanie tej istej témy, opakovanie). Cold reading môže začať takouto všeobecnou vetou: „Vidím a cítim neurčitý a nejasný obraz, niečo zmätočné...ale vďaka Vašej energii sa začína obraz vyjasňovať. Poviem Vám, čo vidím, pre Vás ten obraz bude určite niečo znamenať. Pomôžete mi? Budeme spolupracovať, nájdeme pre Vás odpovede a zistíme veci, o ktorých ste ani netušili...“

Medzi triky používané v ezoterike patrí aj hot reading (čítanie za horúca), kedy si veštec informácie o klientovi zistí dopredu. Warm reading (čítanie za tepla) zahŕňa profesionálne psychologické postupy, ktoré používajú mentalisti na oklamanie a zmätenie klienta. Shotgunning (strielanie) používajú veštcí a astrológovia pred veľkým obecenstvom. Je založený na pravdepodobnostnom hádaní. Astrológ začína množstvom informácií a sleduje pozitívne reakcie v hľadisku. Na základe niekoľkých „striel“ do ľubovoľného klienta sa na neho sústreďuje, zopakuje už zistené (a potvrdené) fakty a zvyšok veštby sa za povzbudzovania publika upriamuje na nadšeného a vyvoleného

diváka. Prvé vety v shotgunningu môžu vyzerat' nasledovne: "Cítim medzi nami osobu, ktorá pozná niekoho z Vás. Už istú dobu nie je medzi nami. Volá sa Michal.", „Vidím vážny zdravotný problém, so srdcom, je to otec, starý otec, strýko bratranec...som si istý, určite je to muž, živiteľ rodiny a hlava domácnosti...“; "Vidím ženu, ale nie je s Vami v pokrvnom príbuzenstve. Je to však blízka osoba, boli ste spolu v kontakte najmä v mladosti. Je to teta, ...alebo matkina priateľka, krstná mama...má však zdravotné problémy, srdce, pľúca, rakovina prsníka...". Tieto vety skúšali pravdepodobnostné hádanie na jedno z najčastejších mien (Michal, Mária, Peter, ...), bežný problém, s ktorým idú klienti za astrológom (zdravie), z obecnstva bude mať takmer každý niekoho, kto je muž, je s vysokou pravdepodobnosťou živiteľ a hlava rodiny a má zdravotné problémy. Rovnako v prípade spomínanej ženy. K pomerne nebezpečným metódam patrí neurolingvistika. Ide o psychologický postup, ktorého zmyslom je zmätenia klienta a jeho naprogramovanie na konanie, aké si astrológ alebo veštec zaumieni. Človek neurolingvisticky naprogramovaný si ani neuvedomuje, že koná proti svojej vôli a v prospech senzibila.

Experiment

V roku 1985 Shawn Carlson, vtedy ešte len študent fyziky na UC Berkeley, publikoval v Nature výsledky svojho výskumu úspešnosti astrologických veštieb. Svoj test vypracoval v spolupráci s 28 profesionálnymi astrológmi, ktorí sa s Carlsonom dohodli na postupy, teste a výrobe horoskopov. Vo svojom teste rozdal 83 subjektom po tri horoskopy, z ktorých jeden mal platiť pre každý subjekt. Skúšaný človek si mal z horoskopov vybrať ten, ktorý na neho najlepšie pasuje. Výsledkom bolo, že 28 z 83 ľudí si vybralo správny, podľa znamenia zodpovedajúci horoskop, čo je 33.7% vzorky. Vzhľadom na tri možnosti, výsledok 1/3 je na úrovni náhodného výberu. V druhom teste dal vyplniť 116 subjektom psychologický test osobnosti spolu s informáciou o dátume, čase a mieste narodenia. Na základe týchto dát astrológovia zostrojili horoskopy, ktoré potom Carlson rozdal astrológom nasledovne: astrológ dostal jeden horoskop (ktorý sám nezostavil) a tri vyplnené osobnostné dotazníky. Astrológ mal vybrať dotazník na ktorý sa vzťahuje daný horoskop. Úspešnosť astrológov bola 34.4%, opäť na úrovni náhodného hádanie, jeden z troch. Pred daný testom všetci astrológovia predpokladali, že ich úspešnosť bude určite nad 50%, čím by dokázali svoje schopnosti.

Koncom 20. storočia francúzsky psychológ a štatistik Michel Gauquelin zostavil na základe dátumu, času a miesta narodenia horoskop francúzskeho masového vraha. Tento osobný horoskop potom rozdal 150 ľuďom, ktorí mali určiť, nakoľko daný horoskop zodpovedá ich osobnostiam (bez toho aby vedeli, pre koho bol horoskop zostavený). 94% opýtaných sa zhodlo, že horoskop presne odpovedá ich osobnostiam...

V roku 2003 bývalý astrológ a súčasný vedec, Geoffrey Dean spolu s psychológom Ivanom Kellym z University of Saskatchewan požiadali profesionálneho a uznávaného astrológa, aby pre 22 ľudí vypracoval presný horoskop. Dean potom dané horoskopy zmenil tak, že znegoval jednotlivé fakty a vlastnosti subjektov. Pozitíva sa stali negatívami a negatíva pozitívami. Ďalším ľuďom potom rozdal nezmenené horoskopy od toho istého astrológa. Aj v prvej aj druhej kontrolnej vzorke 95% ľudí súhlasilo s

horoskopmi bez ohľadu na to, či išlo o originálne alebo znegované výklady (bez toho, aby o tom vedeli). Celková práca dvoch vedcov zahŕňala výsledky a testy zozbierané za 40 rokov na viac ako 200 ľuďoch. Vypracovali 40 štúdií a analyzovali prácu 700 astrológov. Výskumníci skúmali charakteristiky ako pracovná pozícia, úroveň úzkosti, zdravotný stav, sociálny status, príjem, IQ, EQ, telesný výzor, ktoré sú podľa astrológov jednoznačne dané horoskopom. Výsledkom ich dlhoročnej práce bol fakt, že astrológovia boli úspešní na úrovni náhodného hádania.

Astronómovia Culver a Ianna počas piatich rokov sledovali predpovede známych astrológov týkajúce sa politikov, známych osobností, politiky, sociálnej situácie a prírodných katastrof. Celková úspešnosť viac ako 3000 astrologických predpovedí bola iba 10%. Ako kontrolnú vzorku si vybrali televíznych a politických analytikov, ktorých predpovede a odhady skončili výrazne lepšie.

Astrológia tvrdí, že osudy ľudí a vzájomné šťastie v spoločnom živote závisí na horoskopoch a znameniach osôb tvoriacich pár. Psychológ Bernard Silverman z Michigan State University skúmal 2978 zosobášených a 478 rozvedených párov (počas jedného roka) v štáte Michigan, pričom sa snažil vybrať reprezentatívnu vzorku. Štúdia ukázala, že neexistuje žiadna korelácia medzi pármí v manželstve. Pári sa rozvedli alebo ostali v manželstve bez ohľadu na to, akú kombináciu znamení mali obaja manželia.

Astrológia tiež tvrdí, že horoskop a astrológia určuje, akým povolaniam sa bude človek venovať. Lekár John McGervey z Case Western Reserve University publikoval štúdiu, v ktorej skúmal znamenia u 6000 politikov a 17 000 vedcov. Z jeho výsledkov vyplýva, že v prípade vedcov a lekárov neexistuje žiadna korelácia a zastúpenia znamení zverokruhu boli rovnomerné. Lekári a vedci tak očividne nespĺňajú astrologickú premisu o povolaniach ovplyvnených hviezdami.

Astrológii a iným nadprirodzeným schopnostiam sa dlhé roky venuje nadácia Jamesa Randiho (James Randi Educational Foundation). Nadácia dokonca vypísala odmenu jeden milión amerických dolárov tomu astrológovi alebo človeku s nadprirodzenými schopnosťami, ktorý ich dokáže pri skúmanom a overiteľnom experimente, pred nadáciou. Medzi zaujímavé udalosti patrilo test prútkarov, ktorí sú verejnou známi svojou neuveriteľnou schopnosťou hľadať zdroje vody alebo rôzne energetické zóny. Na testovanie mal slúžiť trávnik o rozmere 10 x 10 metrov, pričom v hĺbke 50 cm sa pod nim nachádzali 3 trubky s vodou, ktoré sa nepretínajú. Do testu sa zapojilo 100 prútkarov. Pred testom bola väčšina prútkarov presvedčená, že správne určia polohy trubiek s vodou. Svoje virguly si mohli pred testom vyskúšať na nadzemnou trubkou, do ktorej si sami mohli púšťať vodu. Prútkari mali potom za úlohu určiť značkami na trávniku, v ktorých miestach sa nachádza trubka s tečúcou vodou. Na konci testu bol trávnik pokrytý značkami rovnomerne – podľa náhodného rozdelenia. Žiaden z prútkarov nedokázal určiť správnu polohu 3 trubiek. Svoje zlyhanie vysvetľovali slnečnou aktivitou, geomagnetickými a patogénnymi zónami...

Povery o Mesiaci

V západnej kultúre je silno zakorenená povera o silnom vplyve Mesiaca na ľudí. Takmer vždy ide o negatívne vplyvy. Verí sa, že Mesiac má vplyv na zločinnosť, samovraždy, psychický stav, zdravotný stav, nehody, pohromy, plodnosť. Niektorí investori kupujú a predávajú akcie podľa fáz Mesiaca. Rôzne lifestylevé magazíny „vzdelávajú“ čitateľov ako si upravovať jedálny lístok a chudnúť podľa Mesiaca, kedy navštíviť lekára, kedy sa vyhnúť chirurgickým a kozmetickým zákrokom, kedy sa zle hoja rany, ako aranžovať bývanie a kedy stavať.

Doteraz najväčšiu štúdiu o vplyvoch Mesiaca publikovali Ivan Kelly, James Rotton a Roger Culver (1996), keď analyzovali približne 100 dovtedy publikovaných štúdií, ktoré sa zaoberali Mesiacom a jeho vplyvom na:

prepadnutia, autonehody, volania na linku prvej pomoci, domáce násilie, pôrodnosť, samovraždy, živelné pohromy, straty a zisky kasín, vraždy, únosy, agresiu hokejových hráčov, násilnosti vo väzniciach, návštevy psychiatra, nespokojnosť v domovoch dôchodcov, útoky, zranenia strelnou zbraňou, útok bodnutím, počet ľudí na jednotkách intenzívnej starostlivosti, alkoholizmus, námesačnosť a epilepsiu. Autori nenašli žiadnu spojitosť a koreláciu s fázou Mesiaca.

Allen Bashour a Daniel Sessler v prestížnom žurnále *Anesthesiology* (2009) publikovali štúdiu založenú na dátach o 18 000 pacientov z Clevelandskej kliniky získaných medzi rokmi 1993 až 2006. Išlo o operácie, infekcie, infarkty a úmrtia po chirurgických zákrokoch. Autori nenašli žiadnu súvislosť s dňom operácie a fázou Mesiaca.

V spoločnosti je taktiež zakorenená predstava, že námesačnosť súvisí so splnom Mesiaca. Rotton (1997) a Martin a kol. (1992) nezávisle ukázali, že jav námesačnosti sa u vybraných jedincov vyskytuje bez ohľadu na to, v akej fáze je Mesiac.

Prečo spoločnosť verí vplyvu Mesiaca a horoskopom? Ide predovšetkým o vplyv médií, folklóru, tradícií, neinformovanosť, nekritické myslenie a kognitívne biasy.

V médiách sa často objaví správa o udalosti, ktorú spoja s Mesiacom. Často krát je to potvrdené svedectvom jedného alebo pár svedkov. Naopak, pri udalosti rovnakej závažnosti, ktorá sa bežne v publicistike vyskytuje, sa Mesiac nespomenie, keď práve nie je v splne alebo nove. V tomto prípade však ide často o nespoľahlivosť svedectva, nereprezentatívnych svedkov, často ovplyvnených sebaklamom, mylnou predstavou a samotným redaktorom. Ľudia majú tendenciu spájať a asociovať si dve a viac úplne nesúvisiace udalosti, ktoré sa náhodne vyskytnú v ten istý čas, ignorujúc množstvo podobných udalostí, ktoré sa však s Mesiacom nespájali. Za príklad stojí viacnásobná reportáž TV Markíza, ktorá prinášala senzáciu o mieste, kde nefunguje gravitácia. Autá aj predmety sa pohybovali po ceste „hore brehom“. Hoci išlo optický klam (cesta sa postupne zarezávala do stúpajúceho svahu), vhodné kamerové zábery a starostlivo vybraní svedkovia priniesli televízii 3 reportáže, pričom až v tretej divákovi objasnili, že

ide o optický klam. K javu sa vyjadrovali ľudia bez kvalifikácie: učiteľka a deti základnej školy, náhodní okoloidúci ľudia. Média majú aj svoj podiel pri pozitívnej propagácii astrológie. Často krát prinášajú a propagujú úspešné veštby astrológov, senzibilov a veštcov. Na druhej strane však vôbec neprinášajú správy o neúspešných veštbách, ktorých je omnoho viac. Zaujímavosťou ostáva, že astrológovia dostávajú priestor pred dôležitými spoločenskými a športovými udalosťami alebo na začiatku kalendárneho roka. Hoci vyslovia niekoľko veštíeb (ktoré sú často krát nejednoznačné, nekonkrétne, no väčšinou veľmi opatrné a na úrovni logiky priemerného respondenta), média nikdy nekonfrontujú daných astrológov s časovým odstupom a úspešnosťou ich veštby.

Vplyv Mesiaca v astrológii priniesli už Asýrski a Babylonskí kňazi. Už vtedy sa verilo, že mesačný cyklus má vplyv na pôrodnosť, neplodnosť a pohlavie dieťaťa. Na Slovensku sa tomuto venoval psychiater Eugen Jonáš, ktorý na základe astrológie a mesačných cyklov odporúča stopercentnú antikoncepciu, čas plodnosti a obdobie, kedy sa počne vytúžený chlapec alebo dievča. Svoje podnikanie rozšíril do Austrálie a za nemalý poplatok poskytuje údajne na 98% spoľahlivé služby. Jeho tvrdenia však doteraz nikto nepotvrdil a sám odmieta vedecké či kritické skúmanie svojich metód. Koreláciou medzi počatím, narodením dieťaťa a fázami Mesiaca sa však v minulosti zaoberalo mnoho autorov (Kelly a Martens, 1994, Martens a kol., 1988, Benski a Gerin, 1991, Periti a Biagiotti, 1994). Ich nezávisle výsledky a štúdie dát z novorodeneckých kliník a ambulancií potvrdili, že žiadna korelácia medzi Mesiacom a počatím, pohľadím a narodením neexistuje.

Povery sú podporované malo informovanosťou. Často krát sa argumentuje, že keď je Mesiac schopný hýbať vodnými masami a spôsobovať príliv a odliv, prečo by nemal vplyv na človeka a dieťa? Jednoduchý výpočet ukáže, že matka držiaca dieťa gravitačne pôsobí na dieťa dvanásť miliónkrát silnejšie ako Mesiac. Slapové sily Mesiaca tiež pôsobia od vzdialenosti Mesiaca od Zeme a pozície Slnka, nie od fázy Mesiaca, ako sa mylne väčšina ľudí domnieva. Siderická obežná doba Mesiaca – 27.5 dňa (vzhľadom na hviezdy) nie je totožná od synodickej 29.5 dňa (od splnu k splnu). Dodnes sa spoľahlivo nedokázalo, že gravitácia Mesiaca nespôsobuje zemetrasenia. Za túto populárnu tému zodpovedá populárny autor Arnold Lieber, ktorý v roky 1978 publikoval knihu The lunar effect. V nej okrem iného predpovedal ničivé zemetrasenie, ktoré v roku 1982 zničí Kaliforniu. Príčinou malo byť výnimočné zoradenie planét a Mesiaca, neudialo sa však nič katastrofické. Aj napriek tomu s veľkým úspechom v rok 1996 vydal ďalšiu knihu, tento krát o vplyve Mesiaca na ľudí (How the Moon Affects You).

Na dané poverby jednoznačne vplýva spoločnosť a kolektív. Vplyv rastie v závislosti od toho, koľkokrát ste danú informáciu počuli. Správa nadobúda vážnosť, ak sa šíri predovšetkým cez spoločensky uznávané profesie (individuálne podaná správa médiami, policajtom, lekárom, zdravotnou sestrou). Ako príklad uvediem fám, pri ktorej jeden policajt veril, že spln Mesiaca spôsobuje dopravné nehody. Informáciu širil medzi kolegami dovtedy, kým si jeden z nich, dopravný policajt, jedného dňa nevšimol, že pri ním dokumentovanej nehode videl Mesiac v splne. Asociáciu si daný policajt zopakoval, vplyv splnu potvrdil a fám širil ďalej. Paradoxne, väčšinu ďalších nehôd, ktoré sa udiali, keď Mesiac nebol v splne, do úvahy nezobral. Daný príklad ilustruje takzvaný kognitívny bias, selektívnu pamäť a chybnú kauzalitu.

Záver

Súčasná astrológia, vychádzajúca z babylonskej a gréckej astrológie, vychádza z geocentrického vnímania sveta, bez reálnych vedomostí o vesmíre, planétach alebo hviezdach. Drvivá väčšina veštíeb a proroctiev nevychádza a úspešnosť astrológov je na úrovni náhodného hádania. Úspešné veštby sa zverejňujú dodatočne, pričom neúspešné nie sú spomínané vôbec. Astrológia potláča kritické myslenie a od respondentov vyžaduje bezpodmienečnú vieru v nadprirodzené schopnosti a vedomosti astrológa. Astrológovia svoje vedomosti neradi analyzujú a konfrontujú s čo i len jednoduchými logickými argumentmi alebo fundamentálnymi princípmi. Klienti astrológov navštevujú opakovane, aj v prípade nesplnenia daných veštíeb. Horoskopy sú všeobecné, vágne, nekonkrétne a nepresné. Ich úspešnosť je založená na nevedomosti, sebaklame a subjektívnej viere klientov. Astrológia je ekonomicky aktívnou disciplínou s vysokými ziskami a nízkymi nákladmi. Horoskopy a veštenie svoju úspešnosť zakladajú na viere a poverách ľudí v nadprirodzenosť. Astrológia však neobstojí pred racionálnymi, logickými, vecnými a vedeckými argumentmi, čo podporuje množstvo odborných štúdií vyvracajúcich pravdivosť a hodnovernosť astrológie.

Táto práca - Praktická astronómia populárne - je podporená Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe zmluvy č. LPP-0378-09.